

Ключевые слова: індивідуальність, розвиток індивідуальності, креативність, способности, творческая індивідуальність.

In the work the idea of creative individuality is conceptualized, its psychological essence is revealed, the psychological content of the relative concepts is determined. The author substantiated theoretically and designed empirically the model of factors which accompany the advanced level of creative potential of schoolchildren. This work lists the peculiarities and suggests approaches to create psychological and pedagogical conditions for development schoolchildren. Complex of psychological means of the development of creativeness while training teachers is presented.

Key words: individuality, development of an individuality, creativity, abilities, creative individuality.

Література

1. Загальна психологія / [С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко]; за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. — [2-ге вид.]. — Вінниця: Нова Книга, 2004. — 704 с.
2. Загальна психологія: підручник / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.] — К. : Либідь, 2005. — 464 с.
3. *Іващенко Л. М.* Розвиток школяра як творчої індивідуальності: науково-дослідницька робота / Л. М. Іваненко. — Ялта : РВНЗ «Кримський гуманітарний університет», 2008. — 121 с
4. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. — СПб. : Питер, 2007. - 713 с.
5. *Слободчиков В. И.* Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности: уч. пос. для вузов / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. — М. : Школа-Пресс, 1995. — 384 с.
6. Стратегі творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. — К. : Освіта України, 2008. — 702 с.

УДК 37.018.4:004

О. П. Косовець,
аспірантка

АСИНХРОННЕ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ СЛУХАЧІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Проведено аналіз асинхронного навчання слухачів з особливими потребами, яке реалізується електронними підручниками, відеоуроками, презентаціями та навчальними форумами.

Ключові слова: асинхронне навчання, електронний підручник, відеоурок, презентація, форум.

Постановка проблеми. Для ефективного використання інформаційних та телекомунікаційних технологій викладач повинен професійно володіти сучасними методами та формами навчання. Особливо це стосується викладачів інформатики, які навчають слухачів з особливими потребами. Активно впроваджуючи передові технології у навчанні таких слухачів, викладач постає провідником у світ знань, особистісної, професійної та соціальної адаптації. Пропонуємо традиційні форми навчання доповнювати телекомунікаційними технологіями навчання для забезпечення якісного навчання слухачів з особливими потребами. Однією з таких технологій є організація синхронного та асинхронного навчання.

Локальні чати та інтернет-пейджери допомагають слухачам із вадами мови та слуху брати активну участь в обговоренні поставленої проблеми, спілкуватися з одногрупниками та почувати себе включеними у загальний процес навчання не в ролі пасивного споглядача, а як активний учасник навчального процесу, дослідження та пізнання [3].

Слухачі нерідко пропускають заняття через стан здоров'я, що погано позначається на засвоєнні навчального матеріалу та призводить до психологічного дискомфорту. Для подолання таких проблем радимо використовувати у навчанні інформатики асинхронні форми навчання, які надають можливість навчатися за межами класу, повторювати навчальний матеріал у зручний для слухача час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми використання комп'ютерних технологій у навчанні учнів та студентів з особливими потребами досліджують вітчизняні (Н. Тализіна, Г. Нікуліна, П. Таланчук, М. Кадемія, М. Чайковський) та зарубіжні (Ф. Вейшар, Д. Макногон, Л. Сідлескі) науковці. В окремих дослідженнях проведено огляд спеціалізованого програмного забезпечення для навчання студентів із вадами зору та частковою втратою слуху.

Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України проводить дослідження, спрямовані на виявлення психологічних засад, що проєктують навчання з використанням комп'ютера [2, с 423]. У Вінницькому міжрегіональному вищому професійному училищі накопичується досвід навчання дітей з вадами слуху на основі використання інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання (ІТКТН) [1, с 251].

Мета роботи — аналіз форм асинхронного навчання, визначення переваг і недоліків у навчанні інформатики слухачів з особливими потребами.

Асинхронне навчання — це навчання, в якому контакт між викладачем і слухачем здійснюється з певною затримкою в часі; це форма навчальної телекомунікації, коли кожний слухач знайомиться з навчальними матеріалами або виконує завдання не водночас з усіма, а у зручний для нього час.

Кожен слухач має можливість:

- запропонувати викладачеві свій варіант виконання завдання;
- здобувати нові знання самостійно з електронного конспекту;
- Спідклучатися до форуму для обговорення й уточнення набутих знань;
- налагодити контакти з іншими слухачами.

Асинхронне навчання базується на особистісно-орієнтованому підході, який підкреслює важливість взаємодії між викладачем і слухачем [9]. Такий підхід поєднує в собі самостійне навчання з асинхронною взаємодією для забезпечення навчання, вдосконалення та розширення можливостей традиційних форм навчання з поєднанням інноваційних технологій [9].

Асинхронне навчання вимагає від викладача спрямованості на особистісно-орієнтовний підхід. Конструктивістська теорія пропонує викладачеві бути не лише дозатором знань, а стати навчальним дизайнером, посередником та експертом методів і форм навчання [10].

Особистісно-орієнтовний характер асинхронного навчання потребує від слухачів з особливими потребами прийняти відповідальність за здобуття знань, а саме:

- оволодіти інноваційними технологіями;
- використовувати нові методи спілкування з одногрупниками та викладачем.

Електронні підручники. Сучасне програмне забезпечення надає можливість створити адаптований електронний підручник для слухачів з особливими потребами. За допомогою програм для читання слухач налаштовує розмір тексту, кольорове оформлення підручника, інтенсивність і яскравість екрана монітора.

В електронних підручниках текстові пояснення супроводяться графічними й анімаційними зображеннями, які сприяють активному опануванню навчального матеріалу.

Пошук інформації відбувається швидко, а електронний зміст дає змогу переходити на різні розділи. Слухач створює закладки на

окремих частинах тексту чи графічних об'єктах для переходу в зазначене місце.

Озвучення підручника допомагає слухачам із вадами зору прослухати текст. Такі електронні підручники легко транспортуються, займають малий об'єм.

Виключно високий ступінь наочності представленого матеріалу, взаємозв'язок різних компонентів курсів, комплексність і інтерактивність роблять їх незамінними помічниками як для слухачів з особливими потребами, так і для викладача.

Завдяки комплексу різноманітних мультимедійних можливостей (відеосюжети, анімація, звук, якісні ілюстрації, сотні інтерактивних завдань тощо), процес навчання стає ефективнішим і цікавішим.

Переваги електронних мультимедійних підручників:

- 1) можливість компактного збереження великого обсягу інформації;
- 2) програма для читання швидко налаштовується на конкретного слухача;
- 3) легко доповнюється та розширюється;
- 4) має широкі можливості пошуку;
- 5) можливість виконання інтерактивних вправ і тестів;
- 6) високий ступінь наочності: побудова візуальних моделей, використання графічної і аудіоінформації;
- 7) структурованість (гіпертекстова організація інформації).

Відеоуроки. Для демонстрації виконання завдання ми пропонуємо використовувати відеоуроки. Перегляд відеолекцій, практичних завдань допоможуть пригадати навчальний матеріал у будь-який зручний для слухача час. За допомогою медіапрогравачів слухачі налаштовують темп перегляду: зупиняють урок у потрібному місці, переходять назад чи вперед, зменшують розмір екрана з тим, щоб одразу виконувати завдання.

Переваги відеоуроків:

- 1) викладач конструює повний і чіткий виклад навчального матеріалу;
- 2) слухач точно знає, скільки часу займе перегляд уроку;
- 3) навчальний матеріал структурований і послідовний;
- 4) забезпечення максимальної наочності;
- 5) полегшення роботи викладача: не потрібно повторювати кожного разу одне і те саме, досить буде включити потрібний урок із поясненням;

- б) відеоуроки можна використовувати де завгодно і коли завгодно;
- 7) переглядати матеріал можливо будь-яку кількість разів.

Недоліки відеоуроків:

- 1) при демонстрації частково втрачається зворотний зв'язок;
- 2) необхідно періодично поновлювати уроки;
- 3) створення якісного відеоуроку вимагає багато зусиль і часу.

Презентації розглядаємо як самостійний спосіб оформлення навчального матеріалу та як доповнення традиційних форм навчання.

Використання програми Ms PowerPoint для створення презентацій не потребує значної підготовки для оволодіння, а також не займає багато часу для розроблення заняття. При цьому програма використовує інформацію в будь-якій формі — текст, таблиці, діаграми, слайди, відео- та аудіофрагменти. Викладач може сортувати матеріал на свій розсуд: змінювати порядок і час перегляду слайдів. Презентація являє собою певну послідовність слайдів — електронних сторінок.

Викладач демонструє слайди на екрані монітора комп'ютера чи на великому екрані за допомогою мультимедійного проєктора. Найчастіше демонстрація супроводиться коментарями викладача. При здійсненні показу об'єкти можуть одразу відображатися на слайдах, а можуть з'являтися на них поступово, через певний час, визначений викладачем для підсилення наочності навчального матеріалу й акцентування на особливо важливих моментах змісту.

Залежно від цілей застосування навчальну презентацію класифікуємо таким чином:

- для супроводу лекцій;
- демонстрація: перегляд слайдів без допомоги викладача зі звуковим супроводом, які відкриваються та переходять між слайдами автоматично, за певний проміжок часу, або керуванням слухача;
- комбінована — з поясненнями викладача і частина слайдів зі звуковим супроводом.

Переваги презентацій:

- зацікавити слухачів: заняття стають більш емоційними;
- індивідуальний перегляд на комп'ютері у зручний час;
- повторення навчального матеріалу;
- простий і зручний матеріал для створення навчальних презентацій.

Крім того, такі презентації легко тиражуються, розповсюджуються та займають малий об'єм.

Форум. Виступає як інтерактивний елемент навчального веб-сайту. Його мета полягає у забезпеченні обміну завданнями та результатами роботи, обговоренні навчального матеріалу між слухачами та викладачем.

Інструменти, які використовуються на форумах, надають змогу переходити у потрібні місця для повторного перечитування цитат і діалогу. Ці інструменти надають можливість створити закладки на важливому місці для швидкого повернення, підтримують гіперпосилання на інші сторінки чи теми форуму. Збереження історії форуму дає можливість повертатися до матеріалу через певний проміжок часу.

На форумах застосовується надзвичайно гнучке розмежування доступу до повідомлень. Так, на одних форумах створити нові повідомлення може будь-який випадковий відвідувач — такі форуми є відкритими всім слухачам без винятку, на інших — необхідна попередня реєстрація (найпоширеніший варіант). Існує і змішаний варіант — коли деякі теми можуть бути доступні всім слухачам, а інші — тільки зареєстрованим. Окрім відкритих, існують закриті форуми, доступ до яких визначається персонально для кожного адміністраторами (викладачем). На практиці також нерідко трапляється варіант, коли деякі розділи форуму загальнодоступні, а решта доступна тільки вузькому колу.

Під час реєстрації на форумі слухач створює профіль — сторінку з відомостями. У профілі слухач може подати інформацію про себе, встановити своє фото та підпис, що буде автоматично відображатися на його повідомленнях. Підпис може бути статичним текстом або містити графічні зображення.

На форумах при формуванні нової теми є можливість приєднання до неї голосувань чи опитувань. При цьому слухачі голосують або відповідають на поставлені питання. Навчальний форум має свою тематику — достатньо широку, щоб в її межах можна було вести багатопланове обговорення. Часто також декілька форумів об'єднують (це форуми у широкому сенсі). Наприклад, об'єднання форумів з тем вивчення прикладних програм: текстового редактора, електронних таблиць, баз даних та ін.

За методом наповнення форуми можна створити з динамічним списком тем і з постійним списком тем. У форумах з динамічним списком тем слухачі можуть створювати нові теми у межах навчального матеріалу. З постійним списком тем слухачі не мають можливості щось змінювати — це лише текст та графічні зображення для читання.

У повідомленнях форуму відображаються дата та час розміщення інформації, підпис слухача та його фото. Відповіді та пропозиції можна розташувати як у хронологічному порядку, так і в порядку безпосереднього відношення до конкретної теми, на яку посилається слухач. Це зручно для підбиття підсумків, обговорення теми навчання, розгляду пропозицій й аналізу результатів навчання.

У попередній статті [3] досліджувалось синхронне навчання інформатики слухачів з особливими потребами. Синхронність розуміється як спільна робота слухачів над однією проблемою одночасно. Асинхронність — це індивідуальна робота слухачів, коли навчання відбувається у зручний час, незалежно від інших членів групи.

Аналіз різних форм синхронної і асинхронної організації навчального процесу вказує на низку переваг і недоліків. Наприклад, форум відрізняється від чату розділенням тем і можливістю спілкування у зручний для слухача час. Це схиляє до серйозніших обговорень, оскільки надає слухачам більше часу на обмірковування відповіді. Форуми забезпечують можливість вставлення малюнків, графіків та фото для форматування навчального матеріалу.

Слухач, який перебуває на лікарняному, має можливість брати активну участь у навчанні й обговоренні проблеми, звітуватися викладачеві за допомогою синхронного й асинхронного спілкування. Такі комунікативні форми не вимагають обов'язкової присутності в аудиторії: навчальний матеріал надсилається як за допомогою інтернет-пейджерів, так і розміщується на форумі у відповідній темі. Для самостійної роботи слухачеві достатньо скористатися електронним підручником, відеоуроком, презентацією, відвідати Інтернет для перегляду форуму чи чату.

Висновки. Для роботи з електронними підручниками, відеоуроками, презентаціями та форумами *слухачі мають оволодіти технологіями керування*, а саме:

- програмами для читання,
- медіапрогравачами,
- прикладними програмами,
- браузером мережі Інтернет,
- інтернет-пейджером.

Забезпечення *синхронного й асинхронного зв'язку* надають змогу підвищити якість навчання, йдеться, зокрема, про:

- реалізацію самостійної роботи слухачів з особливими потребами;
- здійснення групового навчання з підтримкою інформаційних технологій, що є важливим для слухачів, які мають вади мови чи слуху;

- створення різних груп для спілкування та навчання;
- створення форумів і чатів на різну тематику;
- використання форумів для розташування тексту, графіків і малюнків у мережі Інтернет;
- загальну доступність навчальних матеріалів для всіх слухачів групи.

Отже, синхронне й асинхронне спілкування допоможе не лише в оволодінні новими знаннями, а й у спілкуванні з одногрупниками, знаходженні нових друзів, що є важливим для слухачів із вадами здоров'я. Такі програми відкривають перед слухачами з особливими потребами нові можливості для професійної й особистої реалізації як повноправних членів суспільства.

Проведен анализ асинхронного обучения слушателей с особыми потребностями, которое реализуется электронными учебниками, видеоуроками, презентациями и учебными форумами.

Ключевые слова: асинхронное обучение, электронный учебник, видеоуроки, презентации, форум.

The article analyzes the asynchronous learning students with special needs, which is realized by electronic textbooks, video lessons, presentations and educational forums.

Key words: asynchronous learning, electronic textbook, video lessons, presentations, forum.

Література

1. *Кадемія М. Ю.* Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці дітей з вадами слуху // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: 36. наук. пр. — Вип. 23 / редкол. : І. А. Зязюн та ін. - Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2010. - С 250-254.

2. *Комісарова О. Ю., Депутат В. В.* Специфіка інтерфейсу при навчанні людей з особливими потребами // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К.: Університет «Україна». - С.423-430.

3. *Косовець О. П.* Принципи синхронного навчання інформатики слухачів з особливими потребами // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. — Вінниця, 2010.

4. *Поцулко О. А.* Дистанційна освіта в Україні // Наукова скарбниця освіти Донеччини. — Донецьк : Витоки, 2009. — № 1. — С. 24—28.

5. *Рокосови Н. В.* Дистанційне навчання у вищій освіті людей з особливими потребами // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К. : Університет «Україна», 2004. - 448 с

6. *Шуневич Б. І.* Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. — 2009. - Вип. 53. - С 231-239.

7. *Чайковський М. Є.* Актуальні питання соціально-педагогічної реабілітації молоді з особливими потребами // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. — Вип. 19. — Вінниця, 2007. - 450 с

8. *Kienle Andrea.* Intertwining synchronous and asynchronous communication to support collaborative learning — system design and evaluation // Education Information Technologies, 2008. — <http://www.Springer.com>.

9. *Mayadas F.* Asynchronous learning networks: a sloan foundation perspective I/ Journal of Asynchronous Learning Networks, 1. — 1997.

10. *McQuiggan C. A.* The role of faculty development in online teaching's potential to question teaching beliefs and assumptions // Online Journal of Distance Learning Administration. — 2008. <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall103/mcquiggan103.htm>.

УДК 37.035 - 053.66:062

О. М. Шамич

ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ДИТЯЧИХ СПОРТИВНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

У статті проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи формування громадської активності молодших підлітків у дитячих спортивних об'єднань за місцем проживання.

Ключові слова: молодші підлітки, громадська активність, дитячі спортивні об'єднання, місце проживання.

Громадська активність підлітка — це якість особистості, яка виявляється в її здатності впливати на життя мікросоціуму; задовольняти особисті потреби та інтереси, реалізовувати інтереси та цілі колективів та об'єднань, до яких належить, та вирішувати важливі для них завдання; у прагненні діяти на користь суспільства;